
Riktlinjer för hantering av hästgödsel i Svedala kommun

De senaste åren har en hel del förändringar skett i den lagstiftning som reglerar lagring och spridning av stallgödsel. De som framförallt berörs av dessa ändringar är mindre hästgårdar (≤ 10 hästar) och de lantbrukare som tar emot och lagrar eller sprider gödsel från hästgårdar. Dessa riktlinjer berör alla som hanterar hästgödsel i Svedala kommun.

Stallgödsel är en värdefull växtnäringsresurs som är viktig att ta till vara. Gödseln innehåller framförallt kväve (N), fosfor (P), och kalium (K), alla viktiga grundämnen för all sorts växtlighet. När stallgödsel från den egna gårdens djurhållning sprids på den egna gårdens areal sker ett kretslopp där växtnäringsämnena kommer att tas upp av djuren genom det foder de äter. Stallgödsel förbättrar jordens struktur, bidrar till att mullhalten ökar och förhindrar jordflykt på lätta jordar. Användning av stallgödsel minskar även behovet att tillföra konstgödsel, och det är viktigt då t ex fosfor är en begränsad resurs på vår jord. Många mindre gårdar med hästhållning saknar både spridningsareal och lagringskapacitet, och då bryts kretsloppet. Även vid ett fåtal hästar blir gödselmängden betydlig, och miljöbalkens försiktighetsprincip gäller även för dessa gårdar. Det bästa alternativet för dessa mindre hästgårdar är att teckna ett gödselkontrakt för lagring och spridning med en lantbrukare, så att gödseln åter kommer in i kretsloppet.

Vid lagring och spridning av stallgödsel kan kväve och fosfor läcka ut till yt- och grundvatten och där skapa problem genom övergödning; igenväxning, alblomning och höga nitrathalter i grundvattnet. Under hösten och vintern är detta läckage störst eftersom det under denna period förekommer mycket nederbörd och växterna då inte tar upp näringsämnen. För att minimera läckage till yt- och grundvatten finns regler för lagring och spridning av stallgödsel.

Gällande lagstiftning

- Miljöbalken (SFS 1998:808), framförallt de så kallade hänsynsreglerna i kapitel 2
- Förordning (SFS 1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket
- Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring
- Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1999:79) om miljöhänsyn i jordbruket
- Statens jordbruksverks allmänna råd (2005:1) om lagring och spridning av gödsel mm

Jordbruksverkets föreskrifter och förordning om miljöhänsyn i jordbruket gäller för djurhållande jordbruksföretag. Enligt försiktighetsprincipen i miljöbalkens allmänna hänsynsregler skall alla som bedriver en verksamhet utföra de skyddsåtgärder och vidta de försiktighetsmått som behövs för att motverka skador på miljön. Eftersom många områden i Svedala kommun är väldigt hästtäta och ligger i närhet till bostadsområden, enskilda brunnar mm är det motiverat att ställa liknande krav på lagringskapacitet av gödsel på samtliga djurhållare, oavsett om de är jordbruksföretag eller ej.

Allmänt om gödselhantering

All gödsel oavsett antal djur skall lagras utan att läckage sker till mark och grundvatten. Även regnvatten från gödselplattor skall samlas upp och lagras, gödselplattan bör anläggas med lutning så att gödselvattnet inte kan rinna ut. Från 1 januari 2005 får man inte lägga organiskt material på deponi. Detta innebär att man inte längre ska ta emot hästgödsel på avfallsanläggningarna. Verksamheter som inte har möjlighet att själv lagra gödseln under den tid som krävs (se nedan) kan lösa detta genom att t ex skriva kontrakt med någon som har tillräckligt stor gödselplatta för att lagra gödseln vidare. Att däremot lämna bort gödseln till lantbrukare som lägger den direkt på marken räknas inte som en godkänd lagring. Det finns även företag som hyr ut och tömmer gödselcontainrar. Observera att du som gödselproducent också ansvarar för att gödseln lagras och hanteras på ett godtagbart sätt. Lagens krav på 8 månaders lagringskapacitet för djurhållare med över 10 djurenheter måste uppnås innan t ex mellanlagring i stuka på fält kan bli aktuellt. För 3-10 djurenheter gäller lagringskapacitet för 6 månaders gödselproduktion.

Gårdar med 1- 2 hästar

Inget generellt krav på gödselplatta eller container finns, men vid all gödselhantering/lagring gäller miljöbalkens allmänna hänsynsregler. Det innebär att risken för förorening av mark och vatten skall beaktas. Man måste också ta hänsyn till risken för att olägenheter för omgivningen i form av t ex lukt och flugor kan uppstå.

Gårdar med 3 - 10 hästar

Lagringskapacitet skall finnas för minst 6 månaders gödselproduktion. Gjuten gödselplatta eller annan tät lagringsmöjlighet krävs. Som annan tät lagringsmöjlighet kan man använda sig av en tät container som efterhand som den fylls transporteras till mottagare som vidarelagrar på gjuten platta.

Gårdar med över 10 hästar

Lagringskapacitet skall finnas för minst 8 månaders gödselproduktion. Gjuten gödselplatta eller annan tät lagringsmöjlighet, t ex container med vidarelagring på gjuten platta, krävs. För dessa verksamheter finns möjlighet att ansöka om undantag från kravet på lagringskapacitet. En sådan dispensansökan prövas av länsstyrelsen och prövningsavgift måste betalas oavsett om dispens beviljas eller ej. Observera att detta inte är en dispens för stukalagring utan en dispens från kravet på 8 månaders lagringskapacitet. Har hästägaren inte möjlighet att sprida gödseln på egen mark krävs att man upprättar ett spridningsavtal mellan den som producerar och den som tar emot och sprider gödseln. Avtalet skall vara skriftligt och gälla minst ett år. Förslag på gödselkontrakt finns hos Bygg och Miljökontoret.

Riktvärden

När man beräknar behovet av lagringskapacitet finns det en del förhållanden som påverkar hur stor lagringsyta som behövs, t ex mängden strö, nederbörd och typen av hästar. Nedan i tabell 1 visas riktvärden för behov av lagringskapacitet, men värdena kan justeras om man exempelvis kan lagra gödseln högre med hjälp av stödmurar.

Tabell 1 Behov av lagringskapacitet

Lagringsstid i månader	Behov av lagringskapacitet, m ³ per häst	Behov av lagringskapacitet, m ² per häst vid 1.5 m lagringshöjd
6	7.2	4.8
8	9.6	6.4

Stukalagring

Lagring av gödsel direkt på marken (stukalagring) i form av kompostering eller endast tillfällig lagring, kan i undantagsfall accepteras t ex för att gödseln ska få högre koncentration av växtnäringssämnen och bli lättare att sprida. I de fall stukalagring kan accepteras bör detta ske på landsbygden där det är längre avstånd till känsliga objekt. Stukalagringen får däremot aldrig räknas in i den enligt ovan erforderliga lagringskapaciteten. De lantbrukare som tar emot gödsel från hästgårdar som inte har egen tillräcklig lagringskapacitet får alltså inte lägga gödseln direkt på marken, med undantag för en kortare förvaring i samband med spridning. Stukalagring behöver inte anmälas till kommunen utan det är gödselproducentens eget ansvar att placering, gödseltyp mm är lämplig. Vid olämplig placering av en stuka kan verksamhetsutövaren bli tvingad att flytta stukan för att minska dess miljö- och hälsopåverkan.

För att tillfällig lagring av gödsel i stuka i fält skall accepteras, skall följande villkor enligt Statens jordbruksverks allmänna råd (2005:1) om lagring och spridning av gödsel mm, vara uppfyllda:

- Gödseln skall kunna staplas till en höjd på minst 1 m.
- Att större mängder än vad grödans växtnäingsbehov motiverar ej lagras i stukan.
- Att lagringstiden hålls så kort som möjligt.
- Att lagringen sker på det fält där gödseln skall spridas.
- Att lagringsplatsen flyttas inom fältet vid återkommande lagring på samma fält.
- Att välja lagringsplats där utlakning eller ytavrinning från gödseln vid t ex kraftigt regn eller snösmältning minimeras och där ytvatten eller dricksvatten inte riskeras att förorenas.
- Att inte lagra gödseln där det finns risk för översvämning eller ansamling av vatten.
- Att inte lagra gödseln på jord med snabb genomrinning som t ex sandjordar.
- Att lagringen inte sker ovanför kända dräneringsledningar.
- Att det inte uppkommer markskador vid utläggningen.
- Att uppläggningsen sker på ett sådant sätt att risken för luktolägenhet i samband med lagring och spridning minimeras för närboende.

För att kompostering av gödsel i stuka i fält skall accepteras, skall följande villkor enligt Statens jordbruksverks allmänna råd (2005:1) om lagring och spridning av gödsel mm, vara uppfyllda:

- Gödseln skall kunna staplas till en höjd på minst 2 m.
- Att lagringen endast sker under sommarhalvåret (april – oktober), om inte rikligt med strömedel är inblandat.
- Att spridningen av gödseln sker vid närmast lämpliga tillfälle efter det att komposteringen är avslutad.
- Att utläggning i en och samma kompost sker under en begränsad period.
- Att lagringen sker på åkermark som är i bruk och på det fält där gödseln senare skall spridas.
- Att lagringsplatsen flyttas inom fältet vid återkommande lagring på samma fält.
- Att en gröda odlas på lagringsplatsen så snart som möjligt efter det att gödseln avlägsnats.
- Att lagringsplatsen väljs så att urlakning eller ytavrinning vid t ex häftiga regn eller snösmältning minimeras.
- Att inte lagra gödseln där det finns risk för översvämning eller ansamling av vatten.
- Att inte lagra gödseln på jord med snabb genomrinning som t ex sandjordar.
- Att inte lagra gödseln där grundvattenytan ligger nära markytan.
- Att lagringen inte sker vid infiltrationsområde för dricksvattentäkt
- Att lagringen inte sker ovanför kända dräneringsledningar.
- Att det inte uppkommer markskador vid utläggningen.
- Att uppläggningsen sker på ett sådant sätt att risken för luktolägenhet i samband med lagring och spridning minimeras för närboende.

Spridning av fastgödsel

Vid spridning av hästgödsel bör man tänka på följande:

- Spridning i växande gröda får ske fr.o.m. den 1 mars t.o.m. den 30 november förutsatt att marken inte är vattenmättad, översvämmad, snötäckt eller frusen, dock får gödseln spridas på frusen mars under våren fr.o.m. den 1 mars.
- Spridning på obevuxen mark får ske fr.o.m. den 16 februari t.o.m. den 31 december om nedbrukning sker inom fyra timmar. Undantag är under perioden fr.o.m. den 1 mars t.o.m. den 19 oktober då det är tillräckligt att endast mylla ner gödseln.
- Spridningsarealen för en häst är en tredjedels hektar, större mängder gödsel per hektar kan dock spridas ett enskilt år förutsatt att det är motiverat utifrån grödornas växtnäringsbehov.
- Vid fler än 10 hästar skall avtal finnas mellan hästhållaren och den som tar emot gödseln, avtalet skall vara skriftligt och gälla minst ett år

Fler bestämmelser kan ses i Statens jordbruksverk föreskrifter (SJVFS 2004:62).

Mottagare av hästgödsel

För de lantbrukare som tar emot gödsel från hästhållande verksamheter kan följande vara bra att tänka på:

- Det krävs tät lagringskapacitet, att lägga gödseln direkt på marken är inte godtagbart. Efter att gödseln lagrats 6 eller 8 månader (se tabell 1) kan det däremot vara acceptabelt att lagra gödseln ytterligare tid direkt på fält för att koncentrera näringsämnena, under förutsättning att villkoren för stukalagring är uppfyllda.
- Om verksamheten lagrar över 10 ton men högst 10 000 ton gödsel (från annans verksamhet) vid något enskilt tillfälle skall verksamheten enligt miljöbalken anmälas till Bygg- och miljönämnden.

Transport av gödsel, oavsett mängd och oavsett om gödseln uppkommit i egen eller annans verksamhet är inte anmälnings- eller tillståndspliktig.

Vid frågor gällande kommunens riktlinjer för hästgödselhantering kontakta Bygg och miljökontoret, vxl. 040-40 80 00, byggochmiljonamnden@svedala.se